

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

תוכן

- א. זה נשבע וזה נשבע זה נשבע שאינה ברשותו וזה נשבע כמה היה שוה ... מלוה נשבע תחילה שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון.....1
- ב. סלע הלויטני עליו שתים היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויטיך עליו סלע היה שוה פטור... לישתבע נמי אגילגול שבועה כמה היה שוה ... תהא במאמינו.....2
- ג. כל לא ידענא פשיעותא היא זיל שלים.....3
- ד. לסוף אישתכח כיפי ואיקור ... הדרי כיפי למרייהו והדרא אפדנא למרה ... הכא אטרחיה לבי דינא.....4
- ה. והלכתא שומא הדר לעולם משום שנאמר ועשית הישר והטוב.....5
- ו. שמו ליה לבעל חוב ואזל איהו ושמה לבעל חוב דידיה אמרינן ליה לא עדיף את מגברא דאתית מיניה.....6
- ז. זכנה אורתא ויהבה במתנה ודאי הני מעיקרא אדעתא דארעא נחות ולא אדעתא דזווי נחות.....6
- ח. שמו לה לאשה ואינסיבא או שמו מינה דאשה ואינסיבא ומתה בעל בנכסי אשתו לוקח הוי לא מיהדר ולא מהדרין ליה.....7
- ט. האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות.....7
- י. אמר עדין בחתומיו זכין לו רבא אמר מכי שלימו ימי אכרזתא.....10
- יא. השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה ... כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו אלא תחזור פרה לבעלים.....11
- יב. אנרה מיניה מאה יומי והדר שיילה מיניה תשעין יומי הדר ... אין לו עליהן אלא שתי פרות חדא דשאלה וחדא דשכירות ... דשאלה קני לגמרי דשכירות עבד בה ימי שכירותיה ומיהדר ליה למרה.....11

דף לה.

א. זה נשבע וזה נשבע זה נשבע שאינה ברשותו וזה נשבע

כמה היה שוה ... מלוה נשבע תחילה שמא ישבע זה

ויוציא הלה את הפקדון

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר לעיל דף לד: הואיל ונפסק הלכה שהמלוה¹ את חבירו על המשכון הרי זה כשומר שכר², לפיכך המלוה לחבירו על המשכון ואבר או נגנב בלא אונס והרי נתחייב המלוה בדמי המשכון כמו שנתבאר, ואמר המלוה סלע הלוייתך עליו ולא היה שוה אלא שקל שהוא חצי הסלע, ושואל מן הלוח עוד שקל כי הלוחו סתם ולא פירש שמקבלו בשביל כל החוב, והלוח אומר סלע הלוייתני עליו וסלע היה שוה ואומר תן לי משכוני ואני אתן לך סלע, הרי המלוה נשבע תחלה שבועת השומרים שאינו ברשותו, ושבועת זו אינה מן התורה אלא חז"ל תקנוה משום שמא עיניו נתן בה, והיא שבועת המשנה שצריך לישבע אותה בנקיטת הפיץ, ואחר כך נשבע הלה היסט שהיה שוה כנגד החוב ונפטר.

ודוקא המלוה נשבע תחלה ואחר כך משביעין את הלוח, שאם ישבע הלוח תחלה חיישינן שמא לאחר שנשבע יוציא הלה את המשכון ונראה שלא היה שוה כל כך ונמצא שם שמים מתחלל, לכך ישבע המלוה תחלה שאינו ברשותו ולא יוכל אחר כך להוציאו.

אמר המלוה סלע הלוייתך עליו ושקל היה שוה, והלוח הודה במקצת ואומר סלע הלוייתני ולא היה שוה אלא שלשה דינרין, והרי לפי הודאתו חייב לשלם לו המקצת שמודה לו והוא דינר דסלע הוא ד' דינרין, ישבע המלוה תחלה שבועת המשנה בנקיטת הפיץ שאינו ברשותו, ואחר כך ישבע הלוח שבועת התורה כמה היה שוה שהרי הודה במקצת וישלם לו הדינר שהודה.

ב. סלע הלוייתני עליו שתים היה שוה והלה אומר לא כי אלא

סלע הלוייתך עליו סלע היה שוה פטור... לישתבע נמי

אגילגול שבועה כמה היה שוה... תהא במאמינו

¹ שו"ע ונו"כ עב ב ט

² גם למ"ד דנעשה עליו שומר חנם שייכים דינים הללו, דהרי מ"מ חובו שכנגד המשכון מפסיד, וכמ"ש, ומשום הכי כתב הטור [סעיף ה'] דינים הללו אליבא דכו"ע ע"ש. סמ"ע כט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

המלוה לחבירו על המשכון ואבד או נגנב בלא אונס אם הלוה³ תובע למלוה ואומר סלע הלוייתי עליו ושתים היה שוה, ותובעו שישלם לו מה שהיה המשכון שוה יתר על מה שהלוהו מהמת שפשע בשמירתו, והמלוה אומר לו יהי כדבריך שפשעתי הרי המשכון לא היה שוה אלא סלע כמו שהלוייתיך ואין אני חייב לך כלום, אם הלוה מאמינו שנאבדה ממנו ואינו ברשותו, או שיש לו עדים שנאבד ממנו ואינו עוד ברשותו, והרי אין כאן שבועת המשנה שהיא בנקיטת חפץ לישבע שאינו ברשותו, נשבע המלוה היסת ונפטר כדין כופר בכל.

ואם אין הלוה מאמינו וגם אין לו עדים שנאבד, הרי צריך לישבע המלוה שבועת המשנה בנקיטת חפץ שאינו ברשותו, ומגלגל עליו שבועה זו⁴ שלא היה שוה יותר ממה שהלוהו.

ואם המלוה מודה במקצת שאומר הלוה סלע הלוייתי עליו ושתים היה שוה ואמר המלוה שלא היה שוה אלא חמשה דינרין, משלם לו הדינר שמודה וישבע שבועת התורה שלא היה שוה יותר מחמשה דינרין כדין כל מודה מקצת, ואם אינו מאמינו שנאבד וגם אין לו עדים שנאבד ממנו, מגלגל עליו בתוך שבועתו לישבע שאינו ברשותו.

ואם אמר לו הילך הדינר שהוא היה שוה יותר ממה שהלוייתיך, או שאמר לו יש לי בידך בכדי שהיה שוה יותר על החוב, הרי אין כאן מודה מקצת⁵ ואינו נשבע אלא היסת כדין כופר בכל ונפטר אם זה מאמינו או יש לו עדים שנאבד, אבל אם אינו מאמינו ואין לו עדים, הרי חלה שבועת המשנה בנקיטת חפץ שאינו ברשותו ומגלגל עליו באותה שבועה אם היה שוה יותר מחמשה דינרין.

ג. כל לא ידענא פשיעותא היא זיל שלים

³ שו"ע ונו"כ שם יב

⁴ פירוש, וישבע שבועה דאורייתא כדין מודה מקצת. והמחבר נקט לשון הטור, ולא כלשון הרמב"ם שכתב בו איפכא, שישבע שאינו ברשותו ויגלגל עליו שבועה שלא היה שוה יותר. ונראה דלדינא לא פליגי. סמ"ע שם לו, וכן עיין בש"ך מו

⁵ שגם זה מחשב כופר הכל, שהרי אינו רוצה ליתן לו כלום. סמ"ע שם לו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

בא המפקיד לבקש פקדונו⁶ ואין השומר זוכר היכן הניחו⁷, הרי זה פשע⁸ וחייב לשלם.

ד. לסוף אישתכח כיפי ואיקור ... הדרי כיפי למרייהו והדרא אפרנא למרה ... הנא אטרחיה לבי דינא

כל הקונה הכפל⁹ קונה השבח הבא מאליו, כיצד הפקיד ארבע סאין אצל חברו והרי הן שוין סלע, ונגנבו או אבדו ואמר הריני משלם סלע ואיני נשבע, ואח"כ נמצאו והרי הן שוין ארבע סלעים הרי הן של שומר ואינו משלם אלא סלע, בד"א בשלא הטריחן לבעלים בדין אבל אם הודה שפשע וחייבוהו ב"ד ליתן ולא נתן ברצונו עד שכפוהו ב"ד על כרחו ונטלו ממנו ואח"כ הוכר הגנב או נמצא הפקדון יחזיר לבעלים כמות שהוא ומחזירין לשומר הדמים שלקחו ממנו, ואם כלים או קרקע גבו ב"ד ממנו בשומא

⁶ שו"ע ונו"כ רצא ז

⁷ כתב בנה"מ (ס"ק יד) דהו"ל כמוזק בידים, כיון שהניחו במקום שאינו מוצאו, ואפילו אדם אחר שלקח חפץ חברו והניחו במקום שאינו זוכר עתה היכן, חייב מדין מוזק, ונ"מ לענין שמירה בבעלים שחייב גם בכה"ג, וכן בשנים שהפקידו אצל אחד (עי' פרק ז הערה נה), וכן באיני יודע אם החזרתי חייב אף בבעלים מטעם זה. ובאמרי שפר (להגר"א קלאצקין – סימן כד) דחה סברת הנה"מ, דנהי דאדם דעלמא חשיב מוזק כשאינו יודע היכן הניחו, שאני התם שעצם מעשה הלקיחה שלא ברשות הוא, משא"כ שומר שעשה מעשה שמירה שהיה מוטל עליו לעשות והחביא הפקדון, אלא שאח"כ נולדה סיבה ושכח היכן הניחו, מהיכי תיתי יחשב כמוזק, עיין שם בדבריו גם בסימנים הבאים, ומשמע מדבריו דלא אמרינן כל לא ידענא פשיעותא אלא בשומר ששכח במעשה השמירה, אבל בשאר דברים קי"ל שכחה כאונס

⁸ ובאורחיה"מ (כלל יא סימן ז) כתב בשם שו"ת יד יצחק (ח"ב סימן קעו) בדין שליח בחנם להוליך חפץ לעיר אחרת, ובדרך במסילת הברזל הניח החפץ במקום המיוחד לחפצים, אלא שבעת רדתו שכח מלקחתו, וחזר ולא מצאו, שאין זו פשיעה, וצ"ע. ובזכור לאברהם כתב בשם מקור ברוך כמי שהניח הפקדון בארגז ושכח והניחה פתוחה, וכשזכר בא ומצא שנגנב, שמצדד לומר דשכחה אונס הוא, ודוקא בכה"ג, אבל אם אינו יודע אם נגנב ע"י השכחה חייב מדין מתוך שאינו יכול לישבע, והביא שנחלקו הפוסקים אם שכחה פשיעה הוא או אונס, ועי' ד"ג (כלל צח סימן יג וכלל צט סימן י). ומשמע בשו"ת רשד"ם (ח"מ סימן קג) דה"ה טעות הוי פשיעה, וכתב שם בפקיד שטעה בתעודת משלוח וכתב סכום הסחורה פחות, ומתוך כך לא הקפיד הסוחר המקבל לבדוק אם יש יותר, שהפקיד פושע וחייב, אלא שסיים שאם המנהג שלא להקפיד בכך, הולכים אחר המנהג, ואפשר שהרשד"ם אינו מחייב בטעות כי אם בשומר שכר. אבל בשו"ת לחם רב (סימן קפ) משמע שבאופן זה הוי בכלל פשיעה, וממילא גם ש"ח חייב, עיין שם, ובערוה"ש (סעיף לו) כתב עפ"י דברי הש"ך (ס"ק טו), שאם שלח לו בכתב וטוען השומר שהבין בלשון הכתב שעליו לעשות כפי שעשה, אם לשון הכתב אינו סובל פירושו לפי ראות עיני הדיינים, הו"ל פושע, וגם זה בכלל כל לא ידענא פשיעותא היא, ומשמע שאם הכתב סובל פירושו פטור, אפילו בש"ש, וצ"ע, ועי' עוד להלן.

⁹ רמב"ם הלכות שאלה ופקדון פרק ח הלכה ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

מתזיר לשומר כליו או שדהו¹⁰. וי"א¹¹ שדוקא שבא השבח אחר ששלם או שאמר הריני משלם.

ה. והלכתא שומא הדר לעולם משום שנאמר ועשית הישר והטוב

כבר התבאר לעיל דף טז: שכשהגבנו למלוה¹² קרקע בחובו, ולאחר זמן השיגה ידו של לוח ורוצה לפרוע ולהחזיר לו הקרקע, תיקנו חז"ל דשומא הדרא כלומר שהשומא חוזרת, משום לעשות הישר והטוב, שנאמר (דברים ו יח) וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטֹּב בְּעֵינֵי יְקֹנֶךָ, ואפילו לאחר כמה שנים מסלקין את המלוה מהקרקע. אבל מטלטלין אינם חוזרים. ועיקר דין זה מבואר להלן דף לה.

לוח שהגבה¹³ למלוה קרקע או מטלטלין, ואח"כ נזדמנו לו מעות ורוצה שיחזיר לו מה שהגבהו, אין שומעין לו¹⁴.

¹⁰ ומ"מ קצת מהמפרשים ז"ל פירשו אותו מעשה שהכיפי היה ברשות הנפקד אלא שלא היה יודע בהם נפקד והגבו למפקיד קרקע מפני פשיעת הנפקד ואח"כ נמצאו ועל הצד הזה אמרו שיחזיר הקרקע לנפקד לפי ששומא בטעות היתה שנתגלה הדבר שלא נאבדו אבל אם נאבדו הרי שומא זו כשאר השומות שבעולם וכבר נתבאר דין חזרתם בפכ"ב מהלכות מלוה ולוה ודעת הרמב"ן ז"ל שאפילו נאבד הפקדון או נגנב ואח"כ נמצא והוא חוזר בעינו לבעליו אף הקרקע חוזר לבעלים בכל ענין וזה דעת רבינו. מ"מ שם.

¹¹ השנות הראב"ד שם. ועיין במ"מ שם לי נראה דכל שבא השבח אחר גניבה הוא של שומר לפי שמאותה שעה נקנה לו הפקדון וכלשון אחרון דרבא ונגב עצמו אם נאבד מאליו הדבר שנגב אינו משלם אלא כשעת הגנבה כמו שנתבאר פ"א מהלכות גניבה ולדברי הר"א ז"ל קשה לי אימתי קנה השומר פקדון זה אם נאמר בשעת תשלומיו ולא קודם לכן כגמרא לא מצינו מי שמאחר קנייתו אלא עד סמוך לגנבה ואם נאמר דכל ששלם נתגלה הדבר שסמוך לגניבה קנה הפקדון א"כ כשנתייקר בינתים לשומר נתייקר וזה מוכרח א"כ נאמר דלענין יוקרא לא קנה אלא משעת תשלומין ואילך ומה שאמרו כגמרא סמוך לגניבה הוא לגבי כפל וזה דוחק ודעת רבינו אפשר שהוא אפילו במה שנתייקרו בין פקדון לגניבה וכלישנא קמא דרבא כמו שכתבתי למעלה ודוקא אם היה יכול ליפטר באמת אבל כחייב על דרך האמת ודאי כששלם כשעת גניבה שלם שהרי מן הדין הוא חייב ובית דין היו מכריחין אותו בהודאת האמת.

¹² שו"ע ונו"כ קג ט

¹³ רמ"א שם

¹⁴ שלא אמרו שומא הדרא כי אם כשהגבהו ע"י ב"ד, ובמטלטלין בלא"ה לא הדרא, כמ"ש הרמ"א שם בראש הסעף, ועי' סמ"ע וש"ך שם באיזה אופן נקרא גביה ע"י ב"ד לענין זה. ובד"ג כלל כה סימן ב כתב בשם שו"ת ר' ענוזיל סימן ד שאם גבו ממנו ביתו בערכאות ומכרו עפ"י הכרזה בפחות משוויו, פשוט דבכה"ג לא עדיף דינא דמלכותא משומא ע"י ב"ד דהדרא, וחייב הקונה או המלוה להחזיר הבית ללוה, והאריך שם בענין דינא דמלכותא, וכתב עוד שם שדיני ערכאותיהם אין להם דין דינא דמלכותא, ועי' בד"ג שם עוד כמה הלכות

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אולם אם שמו¹⁵ לבעל חוב בחובו ואח"כ נודע שהיו ללוה מעות מצויים, הוי שומא בטעות, ואם ירצה המלוה יכול לכופף ללוה שיקחנו ויתן לו מעות, אבל אם לא היו לו באותה שעה והעשיר אח"כ, אינו יכול לכופפו שיחזור ויקחנה.

ז. שמו ליה לבעל חוב ואזל איהו ושמה לבעל חוב דידיה אמרינן ליה לא עדיף את מגברא דאתית מיניה

קרקע ששמו אותה¹⁶ לבעל חוב בחובו, ואח"כ חזרו בי"ד ושמו אותה לבעל חובו של זה המלוה ששמוה לו כבר, הרי היא חוזרת לבעליה הראשון, דא"ל לא עדיפת את מגברא דאתית מיניה דלא שם לך אלא מה שהיה לו בה, והוא היה חייב להחזירה לו משום ועשית הישר והטוב, גם אתה משום הישר והטוב תחזירה לי.

אולם בזה יפה כוחו שאם שמוה לראשון במאה ושמוה לו לשני במאתים, או אם שמוה לראשון במאתים ולשני במאה לעולם אין צריך להחזירה אלא במאתים¹⁷.

ז. זבנה אורתא ויהבה במתנה ודאי הני מעיקרא אדעתא דארעא נחות ולאז אדעתא דזוזי נחות

בדינא דמלכותא, ובשו"ת השיב משה סימן צ, אמנם בד"ג כלל כז סימן כז הביא בשם שו"ת בית שלמה חו"מ סימן צו שבגבו בערכאות, מדינא א"צ להחזיר, אלא שלפנים משורת הדין צריך להחזיר, עיין שם. ובכסף הקדשים מסתפק בזה. ועי' שו"ת הת"ם חו"מ סימן יא שמדבריו נראה שגם בכה"ג אמרינן דינא דמלכותא דינא וא"צ להחזיר הבית, וגם בשו"ת דברי חיים ח"ב חו"מ סימן לו וסימן מח משמע שיש דינא דמלכותא בכה"ג

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם יא

¹⁶ שו"ע ונו"כ דם י

¹⁷ וטעמא משום דכיון דמדינא שומא זבנא מעליא הוא אלא דמשום הישר והטוב הוא דאמרו רבנן דליהדר, לפיכך יד השני לעולם על העליונה, דאי שמו לבתרא טפי ממאי דשמו ליה לקמא, לא מיהדר בתרא אלא בזוזי דשמו ליה, דמשום ועשית הישר והטוב לאו דינא הוא דליפסד, ואי שמו לקמא טפי ממאי דשמו ליה לבתרא, מצי בתרא למימר כיון דלא מהייבנא למיהדר אלא מטעם דלא עדיפנא מגברא דאתינה מיניה, גם כן לא גרענא מגברא דאתינה מיניה, הלכך אי לא יהבת לי כמה דבעית למיתב לגברא דאתינא מיניה לא מהדרנא לך. לבוש וסמ"ע שם כב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

שמו קרקע¹⁸ לבעל חוב ומכרה הבעל חוב, או נתנה במתנה, או ששמה לבעל חוב דידיה מעצמו בלא ב"ד אינה חוזרת¹⁹,

ח. שמו לה לאשה ואינסיבא או שמו מינה דאשה ואינסיבא ומתה בעל בנכסי אשתו לוקח הוי לא מיהדרר ולא מהדרין ליה

שמו קרקע לאשה ונשאת²⁰ אח"כ, או ששמו ממנה ונשאת אח"כ, בעל בנכסי אשתו כלוקח הוא, לפיכך אי שמו לה קרקע ונשאת דהא הקרקע שלו היא או נכסי צאן ברזל או נכסי מלוג, והוא חשוב כלוקח דאדעתא דארעא נחית ואין צריך להחזיר, ואי שמו ממנה ונשאת, אם הוא או היא רוצים להחזיר המעות אין מחזירין להם, שהרי כשיחזרו תהיה של הבעל או כצאן ברזל או בנכסי מלוג, והרי הוא לוקח הקרקע ממנה אחר שכבר שמו אותה לאחרים, ופשיטא שאין הלזה יכול למכור הקרקע לאחר אחר ששמה לבעל חובו, דהא לא מהדרין אלא משום עגמת נפש וזה לא שייך אלא כשתשאר בידו.

אולם אם מת הבעל בחייה ואחר כך רצתה להחזיר הדמים מחזירים לה, דלא יהא אלא כלא נישאת מעולם, וכן אם החזירו לה הדמים אחר מיתת בעלה מחזרת היא הקרקע. ויש אומרים הא דשמו לה או שמו ממנה דאין מחזירין דוקא כשמתה האשה, דאז הוי הבעל כלוקח בנכסיה ואין מחזירין, אבל כל זמן שהאשה חיה הרי היא כאילו לא נישאת ומחזירין.

ט. האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות

¹⁸ שו"ע ונו"כ שם

¹⁹ דכל הני אדעתא דארעא נחית ולא אדעתא דזוזי, פירוש אדעתא שיהא קרקע שלהם ירדו ולא שיקבלו מעות, דאילו בעל חוב דאית ביה משום הישר והטוב אמרינן לא היה לך עליו אלא מעות והרי הן לך, אבל אלו קרקע קנו ואנו לא נוכל לסלקם ממנה.

²⁰ שו"ע ונו"כ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

כבר התבאר במסכת כתובות דף עה.: ובמסכת ב"ק דף פח: שנכסי האשה כשהיא נשואה, יש מהם שהם נכסי צאן ברזל, ויש שהם נכסי מלוג, וכשנתאלמנה או נתגרשה נוטלתן חוץ מכתובתה, ואם מתה יורש אותם הבעל.

כל מה שהאשה מכנסת לבעלה בשעת נישואין, והוא הנדוניא, נקראים נכסי צאן ברזל²¹, האשה שמכרה או נתנה לאחרים מנכסי צאן ברזל לאחר שנישאת²², לא עשתה כלום, ויש אומרים²³ שמו"מ כשתתאלמן או תתגרש מכרה קיים.

כל שאר נכסי האשה שלא הכניסה לו כנכסי צאן ברזל, וכן כל הנכסים שבאו לה לאחר שנישאת, הרי הן נכסי מלוג²⁴.

בנכסי מלוג²⁵ יש לבעל זכות לאכול הפירות, ואינו רשאי לכלות הקרן, ואינו חייב באחריותן בין אם פיהתו או מתו או נגנבו או נאבדו, וכן אם הותירו, ההפסד והריוח עליה²⁶, ואפילו אם פשע בהם ונאבדו פטור²⁷.

²¹ שו"ע ונו"כ אבהע"ז פה ב וסימן פח ב, ולשון צאן ברזל הוא דבר שיש לו קיום כצאן ברזל, והיינו שהבעל מקבל עליו אחריות (וכן מצינו בפ' איזהו נשך [דרף ע"ב] שכל ששם אותם עליו בדמים ומקבל עליו אחריות נקרא צאן ברזל), וכתב הרמ"א (בסימן סו סעיף יא) שסתם נדוניא אחריותו עליהם כנכסי צ"ב, ועי' נה"מ (סימן סב סק"ג) מ"ש בביאור דבריו, ועיי' שו"ת שבט הלוי חלק ו סימן קצה בענין מעות נדוניא שהאשה מכנסת לבעלה, וההתחייבות לא כתוב בכתובה עצמה אלא בשטר תנאים, ולא נכתב שם שמקבל הבעל אחריות, אם דינם כנכסי מלוג או כצאן ברזל

²² שו"ע ונו"כ שם צ"ג, דהקרקע אינה ברשותה, אלא ברשות בעל, ויכול לבטל המכירה, ואף על פי שגם הבעל אינו יכול למכור, מ"מ חשיב כברשותו לכל דבר, וכתב הבי"ש (ס"ק מה) בשם הפרישה דאפשר שהיא אינה יכולה לבטל המכירה, דחז"ל עשו תקנה לטובתה שיהיו הנכסים שלה ביד הבעל ולא ביד אחר, ואם היא מכרה ואינה רוצה בתקנת חז"ל אינה דאפסדה אנפשה. ומשמע מדברי הפוסקים דכל שאינו מערער לבטל המכירה, המקח קיים, ונראה דכ"ש כשאומרת שברשותו מכרה ואינו מכחישה, ה"ז כאילו מכרה בשליחותו. ²³ רמ"א שם בשם הנ"י, והבי"ש (ס"ק מו) מפרש בדעת הנ"י שגם בזה המכר בטל, כיון שמכרה מהיום, ולא אמר אלא כשמוכרת בטובת הנאה.

²⁴ שו"ע ונו"כ שם פה ז ולשון מלוג הוא כעין לשון מליגת הראש שתולשין השיער והראש נשאר, וכן בנכסי מלוג הבעל אוכל הפירות והקרן נשאר.

²⁵ שו"ע שם וסעיף ז והוא תקנת חז"ל תמורת פרקונה שהיבוהו לפדותה, ו האשה יכולה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות.

²⁶ שו"ע ונו"כ שם ב

²⁷ שו"ע שם וכן בחו"מ (סימן שמו סעיף מז), מפני שהיא עמו במלאכתו והוי פשיעה בבעלים (וכתב בנה"מ (שם סק"ו) דהא דלא נקט הטעם מפני שהוא כלוקח, משום שאפילו סילק עצמו מפירות ומירושה, דאז לא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

נכסים שנפלו לה בירושה לאחר שנשאת, או שנתנו לה מתנה²⁸, או שחבלו בה אחרים, דינם כנכסי מלוג.

האשה שמכרה נכסי מלוג שלה לאחר שנשאת, יש אומרים²⁹ שהגוף מכור, אבל הבעל מוציא הפירות מיד הלוקחות כל ימי חייה, ויש אומרים³⁰ שיכול הבעל להוציא הגוף מיד הלוקח אף בחייה, ומכל מקום כשנתאלמנה או נתגרשה נתקיים המקח ביד הלוקח.

אפילו ארוסה לא תמכור לכתחלה נכסים שנפלו לה משנתארסה, ואם מכרה המקח קיים³¹. ואשה שמכרה מקום בביהכנ"ס שירשה מאביה, דינה כמכרה נכסי מילוג³².

מכרה האשה מנכסי מלוג ומתה בחיי הבעל, לכו"ע יכול הבעל להוציא מיד הלוקחות הגוף והפירות³³, ויש אומרים שאף אין הבעל חייב להחזיר המעות ללוקח, אלא אם כן אותם המעות שקיבלה עבור הקרקע היו בעין ברשותה בשעת מיתתה, שחייב להחזירן.

דף לה:

חשיב לוקח, אפ"ה פטור מטעם שאלה בבעלים, ועי' ח"מ (סימן קטו סק"כ) ובבי"ש (שם ס"ק כא), ובט"ז (סימן פה סק"ב), אבל אם הזיקן בידים חייב.

²⁸ שו"ע ונו"כ אבהע"ז שם, וכן הוא בשו"ע חו"מ (סימן רמט סעיף יג), וכתב באה"ט (סק"ח) בשם המבי"ט דה"ה אם אחר נתחייב לתת לה מזונות, נעשה נכסי מלוג, ואינה רשאית למחול בלי רשות בעלה.

²⁹ שו"ע שם צ"ט כדעת הרמב"ם, והיינו כל זמן שהיא תחתיו, אבל אם נתאלמנה או נתגרשה לכו"ע הפירות ללוקח, וכתב בח"מ (ס"ק כז) שלמעשה אין ללוקח שום תועלת בגוף הקרקע בחיי הבעל, מאחר שהפירות וכל תשמישי הקרקע הם של הבעל.

³⁰ רמ"א שם כדעת הטור בשם הרא"ש, שהבעל בנכסי מלוג של אשתו כלוקח, והוא קנה תחילה, והיינו כשנשאה נעשה מיד כלוקח בנכסיה, וצ"ל דה"ה בנכסים שנפלו לאחר נישואין נעשה מיד לוקח, כתב בב"ש (ס"ק לו) שלגבי זכותו של לוקח לתבוע המעות, תליא בפלוגתא, דלהרמב"ם שהגוף הוא של לוקח, אינו יכול לתבוע המעות, אפילו כשהם בעין, עד שתמות, אבל לדעת הרא"ש שהבעל מוציא הגוף, יכול לתבוע המעות, מאחר שאין לו שום זכות בקרקע, עיין שם.

³¹ שו"ע ונו"כ שם יא, והיינו אם מכרה קודם שנשאת, וכתב הרמ"א אפילו נכסים הידועים לבעל. ובנכסים שנפלו לה קודם שנתארסה, יכולה למכור לכתחילה קודם נישואין, כמבואר בטור, ועי' ח"מ (ס"ק לד).

³² שו"ת מהרש"ם (ח"ז סימן מט) וחכם אחד רצה לערער שלא אמרו שאינה יכולה למכור אלא בדבר שעושה פירות, אבל מקום בביהכנ"ס אינו עושה פירות, והמהרש"ם הוכיח ממ"ש הרמ"א (בסימן צ' סעיף יד) שבגדים שהכניסה לו דינם כנ"מ, אף על פי שאין עושים פירות, והסביר שעצם השתמשותה בגדים הוא הפירות, שנהנה מזה וזהו כבודו, וכתב עוד דמה שטוען הקונה שהיא נו"נ ומכרה קיים, דחה המהרש"ם, דאף בנו"נ מכרה במל, ועי"ש עוד שדן באשה שהשכירה נ"מ אם השכירות קיימת, עיין שם.

³³ שו"ע ונו"כ שם, וזוהי תקנת אושא, וכמ"ש הנמרא בכמה מקומות.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

י. אמר עדיו בחתומיו זכין לו רבא אמר ממי שלימו ימי

אנרותא

כבר התבאר לעיל דף יג: שי"א³⁴ שגם בשטר שאין בו קנין כשיבא השטר ליד המלוה אפילו אם יהיה לאחר זמן מעת התימת העדים שעבוד השטר חל מעת התימתם שעדיו בחתומתם זוכים לו בשעבוד ולפיכך כותבים ללוה גם אם אין המלוה עמו כיון שמעת התימתם נשתעבדו הקרקעות. אולם אם לא הגיע השטר לידו אח"כ כגון שנאבד לכ"ע אין אומרים עדיו בחתומיו זכין לך³⁵.

ונמצא להלכה שמוקדם ומאוחר שאמרו בשטרות הוא בהבדל שבין חלות השעבוד לבין הזמן הכתוב בשטר, ובשעבוד שיש בו קנין, יש אומרים³⁶ שהקנין בפני עדים גורם חלות השעבוד, ובדבר שאין בו קנין, התימת השטר ע"י העדים ומסירתו³⁷ גורם השעבוד, ויש אומרים³⁸ שאע"פ שלא נמסר מיד אלא לאחר זמן, חל השעבוד למפרע משעת התימה.

³⁴ שדעת הרי"ף [ב"מ ו' ע"א מדפי הרי"ף] והרמב"ם [פכ"ג ממלוה ה"ה]. שאין לכתוב אלא אם יש קנין אבל התוס' [כתובות צ"ד ע"ב ד"ה כתב] והרא"ש [ב"מ פ"א סי' מ"ט] והמור [סעיף כ"ג] חולקים, וס"ל דעדיו בחתומיו זכין להמלוה משעת החתימה אפילו לא בא השטר לידו עד לאחר זמן, ובמור [שם] כתב כן בשם ר"י. ורבינו ירוחם בנתיב י"ד כתב דעה שלישית, שחילק בין דבר שאינו בידו כגון שטר הלואה, לא אמרינן עדיו בחתומיו זכין לו עד דמטא לידיה, ובין דבר שהוא תחת ידו דזכה משעת החתימה, ומהתימה על מור"ם שהשמיט דעתם לגמרי ולא זכרם כלל. ואפשר שמעמו משום שכתב נ"י בפ"ק דב"מ ו' ע"א מדפי הרי"ף] ובפרק גט פשוט [ב"ב ע"ו ע"ב מדפי הרי"ף] דהרבה גדולים שפסקו כהרי"ף. ועיין בד"מ (כ"ג) [כ"ד] שהביא לדברי ריב"ש סי' קס"א ועוד הרבה דעות דס"ל דבשטר אקנייתא א"צ להגיע לידו כלל ודלא כהרי"ף ע"ש. סמ"ע שם לט וגם השי"ך שם לט האריך להשיג על הרמ"א בזה וכתב דפשיטא דבשובר וכיוצא בו מצוי המוחזק לומר קים לי בדעת החולקים על הרי"ף. ועיין קצוה"ח ונתיה"מ שם.

³⁵ שי"ך שם לט

³⁶ בסמ"ע סימן מג ס"ק כח ובסימן לט ס"ק לט כתב שיש כמה דיעות שבשמרי הקנאה לא בעינן שיבא לידו כלל, ובב"י סימן לט נראה שיש מחלוקת הראשונים בקנין בפני עדים בלא שטר, שדעת הרי"ף והרמב"ם שאפילו לא כתב כלל גובה ממשעבדי משום שעדי קנין מפקי לקלא, ודעת הרא"ש והג"י דבעינן עכ"פ כתיבה, דמשעת כתיבה מפקי לקלא משעת הקנין.

³⁷ שו"ע סימן לט סעיף א וסעיף יג וסימן מג סעיף יא, והיינו לגבות ממשועבדים, ולפי"ז בכל מקום שזכר התימה היינו התימה ומסירה.

³⁸ סמ"ע ושי"ך שם, לדעת התוס' ובהרא"ש שפסקו כאביי דעדיו בחתומיו זכין לו, והיינו דוקא כשנמסר לבסוף, אבל כל שלא נמסר לכ"ע לא מהני התימת העדים לגבות ממשועבדים (עי' שער משפט סימן לט סק"ח), ומ"מ במקום קנין בפני עדים אפילו בלא שטר כלל גובה ממשועבדים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

**יא. השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ומתה כדרכה ...
ניצד הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו אלא תחזור
פרה לבעלים**

השוכר פרה מחבירו³⁹ והשאילה לאחר⁴⁰, ומתה באונס אצל השואל, הרי השואל חייב לשלם לשוכר, וממילא חייב השוכר לשלם למשכיר, אפילו כשהוברר בבירור גמור שמתה באונס, באופן שאין לחייבו מדין שומר שמסר לשומר או טענת נאמנות, והרי השוכר פטור מאונסין, שכיון שהשואל חייב באונסין ומשלם לשוכר, אין השוכר עושה סחורה בפרתו של חבירו, והיינו שלא ירויח השוכר מפרתו של משכיר, ולכן חייב לשלם למשכיר מה שמקבל מן השואל.

אולם אמר לו המשכיר אם תרצה תשאלנה ויהא דינך עם השואל ודיני עמך, ואז פטור השוכר מלשלם, אף על פי שהוא מקבל תשלומי הפרה מן השואל⁴¹.

**יב. אגרה מיניה מאה יומי והדר שיילה מיניה תשעין יומי
הדר ... אין לו עליהן אלא שתי פרות חדא דשאלה וחדא
דשכירות ... דשאלה קני לגמרי דשכירות עבד בה ימי
שכירותיה ומיהדר ליה למרה**

³⁹ שו"ע ונו"כ שו"ה

⁴⁰ בסמ"ע כתב שעבר על ציווי חכמים שאמרו אין השוכר רשאי להשכיר או להשאל, והשיך כתב דאירי שנתן לו הבעלים רשות להשכיר. ובשו"ת מהרי"א הלוי (ח"ב סימן עז) כתב שלדעת הסמ"ע דוקא כשהשכיר שלא ברשות אמרינן אין אדם עושה סחורה וכו' ולדעת השי"ך אף כשהשכיר ברשות, והאריך להוכיח מדברי הג"י כדעת הסמ"ע (ועפ"ז דן בשוכר שעשה בטוח ושילם מכיסו וקיבל פיצוי בטוח אם שייד לשוכר או למשכיר, ועי' בפת"ח (ה"ד) דיני שכירות (פרק ו סעיף יט)), ובשו"ת פנים מאירות (ח"א סימן עב) כתב שמ"ש הסמ"ע שעבר על ציווי חכמים, לרבותא נקט, שאעפ"כ לא הוי פשיעה ואינו חייב אלא מדין עושה סחורה וכו'.
⁴¹ וכתב הסמ"ע דר"ל אף על פי שלא פטרו בפירוש. ובקצה"ח (סק"ב) כתב איירי כשאמר לו קני פרה זו משיהיה דינך עם השואל, דאם לא כן אין מקנה אדם דבר שלא בא לעולם, ועי' בגליון השו"ע מ"ש בחידושי רעק"א בשם הרא"ש.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא מציעא

אמר לו המשכיר⁴² אם תרצה תשאילנה ויהא דינך עם השואל ודיני עמך, אם השאילה השוכר למשכיר עצמו ומתה כדרכה אצל המשכיר, חייב המשכיר לשלם לו ולהעמיד לו אחרת כל ימי השכירות, ובין ששאל ממנו כמה פעמים ושכר ממנו כמה פעמים הדין כן, כגון שהשכיר לו לק' יום וחזר ושאלה ממנו לצ' יום וחזר והשכירה לו לפ' יום וחזר ושאלה ממנו לע' יום ומתה כדרכה, משלם פרה אחת לשוכר ומחויב להעמיד לו אחת לעשות בה כ' יום.

⁴² הש"ך (סק"ד) עפ"י דברי הרא"ש שהשקלא וטריא דרבי זירא ורב אחא ומר בר רב אשי בדין פעמים שהבעלים משלמים לשוכר, שייך גם אליבא דהלכתא דקיי"ל כר' יוסי, ומשמע שאף בלא חזר ושכרה חייב בשתי פרות, אבל רש"י לא הזכיר ב' פרות כי אם כשחזר ושכר ממנו לפ' יום, ועי' במהרש"א ובאחרונים בסוגיא, נה"מ (סק"ג) ובערוה"ש.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

